

Tudomány- és technikatörténet CD-ROM-on XXII.

Történetek a magyar (és a külföldi) számítástechnika (h)őskorából

A hazai számítástechnika egyik élő legendája, Kovács Győző „Válogatott kalandozásaim Informatikában” című könyvének digitális melléklete igazi kuriózum. A Kozma Lászlót, a magyar kibernetika klasszikusait, a számítógép feltalálóját, az első hazai számítógépet és a romániai számítástechnika történetét feldolgozó könyv szerzője Vitray Tamás „Csak ülök és mesélek” műsorának mintájára riportokban és videofelvételeken egyes szám első személyben mutatja be a 20. századi hazai számítástechnika történetét.

1. ábra

A menürendszerben öt nagy fejezetre tagolt összeállítás első része *Bevezető* címmel mintegy összefoglalja a további három fejezet összesen négy és fél órányi, közel háromszáz képpel illusztrált hangzóanyagának tartalmát. A *Mechanikus és elektromechanikus számológépek* rész bemutatja Hermann Hollerith, Jedlik Ányos, Kempelen Farkas, Kozma László és Nemes Tihamér munkássá-

gát, a mechanikus automaták nagy családját, valamint a *Gamma–Juhász-féle* löelemképzőt. Az *Elektronikus számítástechnikai berendezések* fejezet alcímei: Neumann János, Az MTA KKCS és az M-3, EDIA, Az Elektronikus Mérészközök Gyára, A Központi Fizikai Kutató Intézet, Havas Miklós és a számítógépes zeneszerzés, A Lukács fivérek, Rosytext, Mikroszámítógépek, MTA SZTAKI, Egységes Számítógép Rendszer. A *Perifériák* fejezet a kazettás flopit, a számítógéphez kapcsolt tájékoztató táblát és a MOM-perifériákat ismerteti. A diaporámatechnika fénykorát idéző négy fejezet után a *Videók* fejezetben Vasile Baltac, P. E. Ceruzzi, Dömölki Bálint, Faragó Sándor, Farington dékán, Hermann H. Goldstine, Havas Miklós, Hermann Hollerith, Horváth Gyula, Horváth István, Jánosi Marcell, Kardo Kálmán, Josif Kaufmann, Klatsmányi Árpád, Kovács Győző, Kovács Gyözőné, Lőcs Gyula, Muszka Dániel, Neumann Miklós, Armand Segall, Szelecsán János, Szentiványi Tibor, Victor Toma, Maurice Wilkes alcímek alatt 24 hazai és külföldi kiválóság ismerhető meg.

A műszaki adatokban és ismertetésekben (is) bővelkedő alkotás igazi sokrétűségéről a menürendszer alcímei azonban csak vázlatos tájékoztatást adnak, ezért a teljesség igénye nélkül indokolt felsorolni azokat a témákat, amelyekkel az egyes fejezetek foglalkoznak. A legtágabb ismeretkört az *eszközök* képezik, amelyben szerepel a 80 oszlopos lyukkártya, az Aritma gép, a beszélő- és differenciálgép, az EDIA, az EDSAC, az első lyukkártyás gép, az EMG 666 és 830, az ENIAC, a Floppymat, a Gamma–Juhász-féle löelemképző, a GD 70 és 71, a genetikus logikai gép, a Homelab, a Hunor 131, az IAS gép, az IBM doppler, az IBM szoftver, az IBM szorter, a Kalmár-féle algebravizsgáló gép, a Knaus-féle íróautomata, Kozma László szabadalma, az M-3, a Mark I., a mechanikus számológépcs család, az MES-1, a Mobil R10, a MOM flopi, a PREPAMAT, a Procento, a Rosytext szövegszerkesztő, a sakkfeladványt megoldó gép,

a Szcsoti, a szegedi katica, az SZKI és a Videoton termékskálája, a zenei automata és a logikai gép. Gazdag a személyekről szóló információk köre, amelyben *Charles Babbage, Bogdány János, George Boole, Ada Byron, Faragó Sándor, Faur Kálmán, Frajka Béla, Havas Miklós, Hermann Hollerith, Jedlik Ányos, Juhász István, Kalmár László, Kann Margit, Kempelen Farkas, Kiss Ilona, Klatsmányi Árpád, Kovács Győző, Kovács József, Kozma László, Vlagyimir Kramnyik, Lukács Endre, Lukács József, Muszka Dániel, Náray Zsolt, Nemes Tihámér, Neumann János, Neumann Mihály, Neumann Miklós, Neumann Miksa, Pompéry Béla, Szelezsán János, Szőnyi László, Tápay Tamás, Tarján Rezső, Vámos Tibor, Heinz Zemanek* életére és munkásságára vonatkozó ismeretek szerepelnek. A történeti hűséget az olyan *intézmények* bemutatása teszi teljessé, mint az Elektronikus

Mérőeszközök Gyára, a Fasori Gimnázium, a Központi Fizikai Kutató Intézet, az MTA Kibernetikai Kutató Csoport, az MTA SZTAKI, a Szegedi Kibernetikai Laboratórium, a Telefongyár, a Videoton, a Volán Elektronika, továbbá az Egységes Számítógép Rendszer.

A könyv és CD-ROM párost Neumann János születése 100. évfordulójának tiszteletére a GÁMA-GEO Kft. és a Masszi Kiadó jelentette meg, ára 3990 Ft. Az átlagosnál több felhasználói ismereteket nem, de a tartalom maradéktalan megismeréséhez korszerű médiaplayert feltétlenül igénylő CD-ROM a Profi-Média Kiadót képviselő *Borsódi Donát, Hrotkó Gábor* és *Zónai Tibor* alkotta csapat munkáját dicséri.

Árkos Iván
(BME OMIKK)

Elektronikus könyvtárak és az új szolgáltatási paradigma megjelenése

A modern információtechnológiai eszközök könyvtári alkalmazása növeli a hatékonyságot, s mivel a könyvtári munka maga is változik, a technológiai fejlesztések új szolgáltatások kialakulásához vezetnek. A könyvtáros szakmára új szerepek várnak az információ hozzáférhetővé tételében és a tájékoztatás terén.

Az új szolgáltatási paradigma jellemzői:

- egyaránt képes hatni a kért információ formátumára és előállítására;
- a szolgáltatásokat képes az egyéni igényekhez igazítani;
- a fizikai hely nem lehet gátja a hozzáférésnek;
- az információforrások közötti szabad átjárhatóság;
- több távoli információforráshoz egyidejű hozzáférés;
- különböző médiumok egyidejű használata;
- választási lehetőség a szolgáltatók terén;
- távoli kollégákkal való együttműködés a hálózati környezetben.

Számos egyetemi könyvtárra érvényesek már a fenti jellemzők. Az elektronikus-digitális könyvtár, élve a technológiai lehetőségekkel, a felhasználók igényei mentén folyamatosan fejleszti webalapú szolgáltatásait.

Az elektronikus könyvtári környezet jellemzői

Az új információs környezetet leginkább az elektronikus kommunikáció jellemzi; ebből következően az alábbi felhasználói igényekkel számolhatunk: legyen(ek)

- minden dokumentum teljes szöveggel elérhető, továbbá letölthető vagy kinyomtatható;
- gyors a szolgáltatás;
- a hét minden napján 24 órás elérhetőség;
- könnyű a hozzáférés;
- folyamatosan elérhetők a virtuális referenzszolgáltatások;
- könnyen és önállóan használhatók a weben elérhető források;
- olyan könyvtáros, aki minden adatbázisban és témában könnyedén tud keresni;
- minden elektronikus formában elérhető;
- több választási lehetőség;
- működő weboldal;
- lehetőség minden könyvtári ügyet a hálózaton elintézni (előjegyzés, könyvtárközi kölcsönzés, a kikölcsönzött dokumentumok meghosszabbítása);
- olyan keresőmotor a weboldalon, amely mindent elér, amit a felhasználó keres.

Fentiek teljesítése stratégiai fontosságú prioritás az egyetemi könyvtárak számára, ami új szolgálta-